

Gällivare kommun

Naturvärdesinventering

Dunderbäcken

Uppdragsnr: 1075100 **Version:** 3
2022-10-19

Uppdragsgivare: Gällivare kommun
Uppdragsgivarens kontaktperson: Josefin Ekbäck
Konsult: Norconsult AB
Uppdragsledare: Linnea Isaksson
Granskare: Per Granström
Handläggare: Magdalena Gerberg

3	2022-10-19	Slutversion	Magdalena Gerberg		Magdalena Gerberg
2	2022-09-29	Rapport för externgranskning	Magdalena Gerberg		Magdalena Gerberg
1	2022-09-28	Rapport för interngranskning	Magdalena Gerberg	Per Granström	
Version	Datum	Beskrivning	Upprättat	Granskat	Godkänt

Detta dokument är framtaget av Norconsult AB som del av det uppdrag dokumentet gäller. Upphovsrätten tillhör Norconsult. Beställaren har, om inte annat avtalats, endast rätt att använda och kopiera redovisat uppdragsresultat för uppdragets avsedda ändamål.

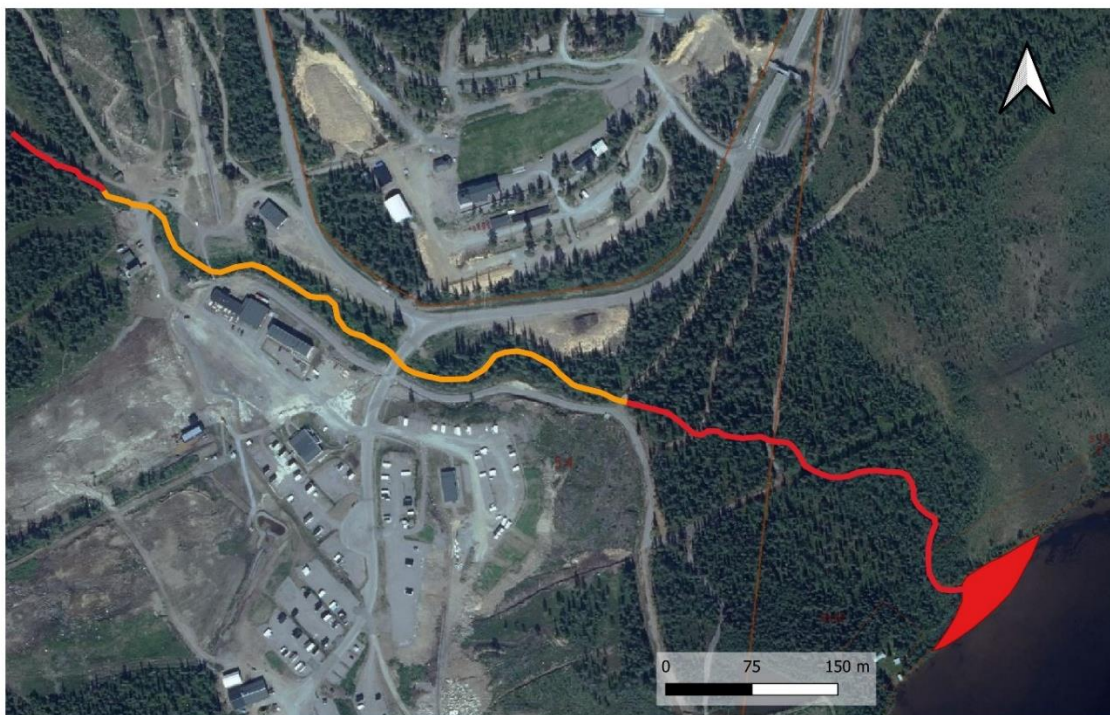
Sammanfattning

Norconsult har på uppdrag av Gällivare kommun genomfört en naturvärdesinventering av en avgränsad sträcka av Dunderbäcken (Harträskbäcken). Bakgrunden är att en ny detaljplan tas fram för del av Dundret 5:4 och att en Natura 2000-prövning kommer att krävas. Inventeringen har genomförts som en översiktlig biotopkartering från bäckens utlopp i Harträsket och upp till en bit uppströms planområdets gräns, en sträcka av totalt ca 1 km. Med biotopkarteringen som grund har vattendragets naturvärden bedömts för varje avgränsad delsträcka.

Biotopkarteringen resulterade i avgränsning av bäcken i sex delsträckor. I den nedre delen var bäcken lugnflytande genom sumpskog medan förhållandena högre uppströms var strömmande till forsande genom frisk barrskog och med större inslag av grus, sten och block på botten. Delar av bäckens sträckning rinner genom exploaterat område, påverkat av byggnation och anläggande av nya vägar, även om en smal remsa av vegetation har sparats kring bäcken.

Resultatet visar att Dunderbäcken som helhet har höga naturvärden (klass 2), men att sträckan längs exploaterat område har något lägre värden (klass 3) på grund av påverkan av exploatering i närområdet, där träd har tagits ner och fyllnadsmassor har lagts kring området. Även strandområdet och sjön vid bäckens utlopp har höga naturvärden.

För att bibehålla naturvärdena är det viktigt att skydda vattendraget och sjön från påverkan av erosion och sediment, att bevara en tillräckligt stor zon med skog kring bäcken, låta död ved ligga kvar och att bevara de naturliga bottenförhållandena genom att inte rensa undan sten och block. Den del av sträckan som har något lägre naturvärden på grund av viss påverkan från omkringliggande exploatering kan återfå högre värden genom att skog får växa upp kring vattendraget igen och att åtgärder genomförs enligt dagvattenutredningen.

Resultat av naturvärdesklassning, där röd linje motsvarar klass 2 – högt naturvärde, orange linje motsvarar klass 3 – påtagligt naturvärde.

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Uppdraget	5
1.2	Arbetets bedrivande och metodik	6
2	Naturförhållanden	7
3	Naturvärden	8
3.1	Tidigare dokumenterade naturvärden	8
3.1.1	Natura 2000	8
3.1.2	Naturreservat	9
3.1.3	Nyckelbiotop	9
3.1.4	Tidigare inventeringar i området	10
3.2	Naturvårdsarter	10
3.3	Biotopkartering	14
3.4	Naturvärdesobjekt	15
3.4.1	Sjökanten vid Harträsket	15
3.4.2	Delsträcka 1	18
3.4.3	Delsträcka 2	19
3.4.4	Delsträcka 3	20
3.4.5	Delsträcka 4	21
3.4.6	Delsträcka 5	22
3.4.7	Delsträcka 6	23
4	Samlad bedömning/Rekommendationer	26
5	Referenser	27

Bilagor:

Bilaga 1. Förklaring naturvärdesklasser

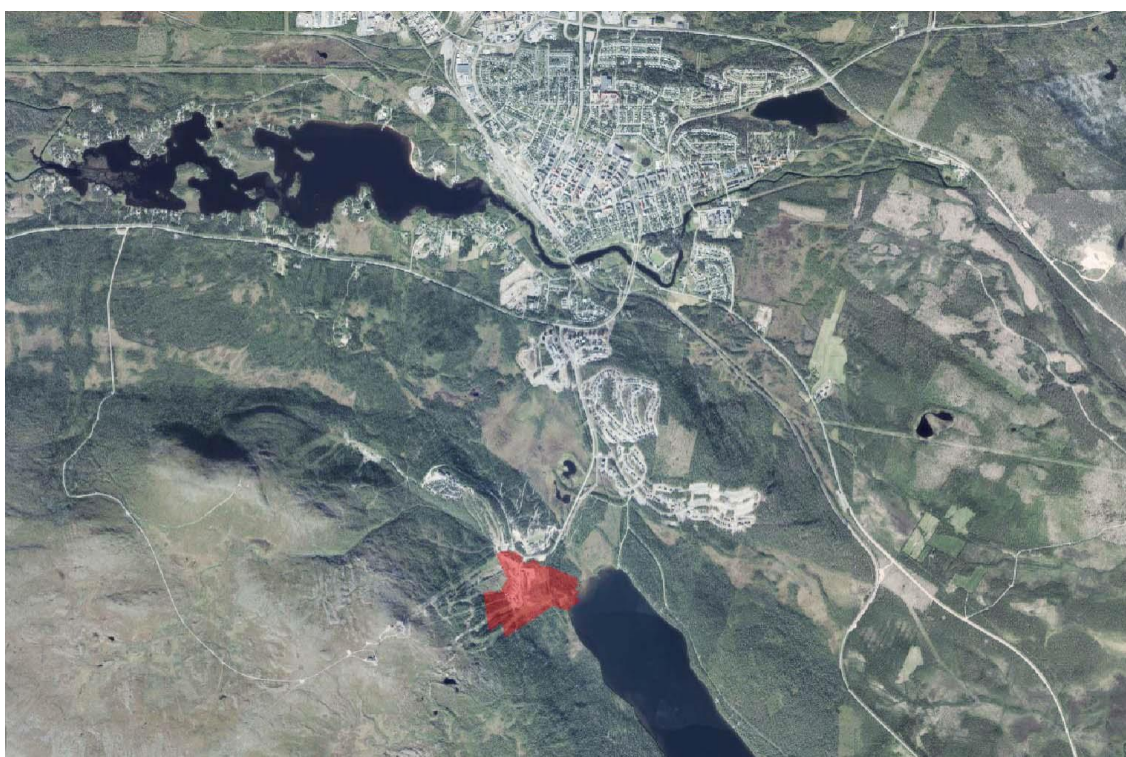
Bilaga 2. Karta över biotopkarteringens delsträckor

Bilaga 3. Protokoll biotopkartering

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Norconsult har på uppdrag av Gällivare kommun genomfört en naturvärdesinventering av en avgränsad sträcka av Dunderbäcken (Harrträskbäcken). Bakgrunden är att en ny detaljplan tas fram för del av Dundret 5:4 och att en Natura 2000-prövning kommer att krävas. Avgränsningen av uppdraget gäller bäckens sträckning strax uppströms planområdet och ner till dess utlopp i Harrträsket. Länsstyrelsen har efterfrågat en översiktlig naturvärdesinventering av bäcken samt området vid dess utlopp i Harrträsket.

Figur 1. Översiktskarta över planområdet (rödmarkerat område) söder om Gällivare.

Figur 2. Aktuell sträcka av Dunderbäcken (blå linje) samt strandområde vid bäckens utlopp i Harträsket. Planområdets avgränsning är markerat med orange linje.

1.2 Arbetets bedrivande och metodik

Biotopkartering och naturvärdesinventering har utförts av biolog Magdalena Gerberg vid Norconsult AB. Inventeringen har genomförts som en översiktlig biotopkartering från bäckens utlopp i Harträsket och upp till en bit uppströms planområdets gräns, en sträcka av totalt ca 1 km. Med biotopkarteringen som grund har vattendragets naturvärden bedömts för varje avgränsad delsträcka. I samband med biotopkarteringens genomförande undersöktes även förutsättningarna för naturvärden vid strandkanten av Harträsket, i området vid bäckens utlopp.

Metodiken utgick från manualer för biotopkartering från Länsstyrelsen samt Havs- och vattenmyndigheten. Med den översiktliga biotopkarteringen som grund har naturvärdesklassning av bäcken samt sjökanten av Harträsket gjorts som följer svensk standard (SS199000:2014) med detaljeringsgraden "Medel" och med tillägget Naturvärdesklass 4".

Förutom inventering i fält har en genomgång gjorts av tidigare dokumenterade naturvärden i området. Fältinventeringen utfördes den 3-4 augusti 2022.

Svensk standard för naturvärdesinventering klassificerar naturområden enligt tre värdeklasser (naturvärdesklass 4 är ett tillägg till grundutförandet, se ovan):

- Naturvärdesklass 1 – högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 – högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 – påtagligt naturvärde
- (Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde)

Naturområden bedömda inom någon av de fyra värdeklasserna kan anses ha förhöjda naturvärden i förhållande till natur som inte uppfyller kriterierna för att bli klassad. För närmare förklaring av vad de olika naturvärdesklasserna innebär, se *bilaga 1*.

2 Naturförhållanden

Dunderbäcken rinner uppifrån lågfjället Dundret, där den avvattnar myrarna på sin väg ner mot Harträsket. Den aktuella sträckan av Dunderbäcken rinner genom ett barrskogsdominerat område i anslutning till Dundrets fjällanläggning. Den västra delen av planområdet är till övervägande del påverkat av bebyggelse och vägar medan den östra delen är mer opåverkad, där bäcken ringlar fram genom frisk-fuktig barrskog som i öster övergår till sumpskog innan utloppet i sjön Harträsket. Både Dunderbäcken och Harträsket är Natura 2000-klassade på grund av att de ingår i ett system av fritt strömmande älvar som i huvudsak är opåverkade av vattenkraft och reglering. I Harträsket finns ett bestånd av öring efter många år av kontinuerlig utsättning (Gällivare Fiskevårdsområde). Regn- och smältvatten från hela Dundret-området orsakar årligen erosionsproblem och stora utsläpp av sediment främst i Dunderbäcken, men även i Harträsket. För att förbättra den rådande situationen har Dundret Fjällanläggning AB påbörjat arbete med att anlägga en systemlösning för att förbättra dagvattenhanteringen på platsen och en särskild dagvattenutredning har tagits fram i samband med förslaget till ny detaljplan (Afry, 2022).

Figur 3. Dunderbäcken. I bakgrunden skymtar Dundrets fjällanläggning.

Figur 4. Harträsket.

3 Naturvärden

3.1 Tidigare dokumenterade naturvärden

3.1.1 Natura 2000

Den västra delen av den inventerade sträckan av bäcken samt uppströms sträcka ligger inom Natura 2000-området Dundret, ett lättillgängligt skogs- och lågfjällsområde med habitat från barrskogsregionen och ända upp i lågalpin region (Länsstyrelsen i Norrbottens län, 2019). Dundret har pekats ut som Natura 2000-område på grund av sina vidsträckta ytor av sammanhängande vildmark. Syftet med området är att bevara det värdefulla sammanhängande naturlandskapet med sin opåverkade karaktär och rika biologiska mångfald. Skogar, fjäll, vattendrag och alla andra ingående ekosystem ska ges förutsättningar att utvecklas naturligt utan negativ mänsklig påverkan.

Dunderbäcken och Harträsket ingår även i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, som utgörs av fritt strömmande älvar som i huvudsak är opåverkade av vattenkraft och reglering. Därigenom karaktäriseras större delen av älven av naturliga, säsongsmässiga vattenståndsvariationer som bland annat skapar särskilt artrika strandzoner längs sjöar och vattendrag. Strömsträckor utgör en särskilt artrik livsmiljö. Fungerande lekbottnar och uppväxtmiljöer för fisk i strömsträckorna är viktiga för en rik vattenfauna. Den relativt goda vattenkvaliteten utgör också ett stort värde och en viktig grund för områdets mångfald.

Uttern är en utpekad art i båda Natura 2000-områdena. Flodpärlmussla, lax, grön flodtrollslända och stensimpa är ytterligare utpekade arter i älvsystemet som har som bevarandemål att ha livskraftiga bestånd.

Figur 5. Natura 2000-områdena Dundret i väster och Torne och Kalix älvsystem som omfattar Dunderbäcken och Harträsket i öster. (Naturvårdsverket, 2022)

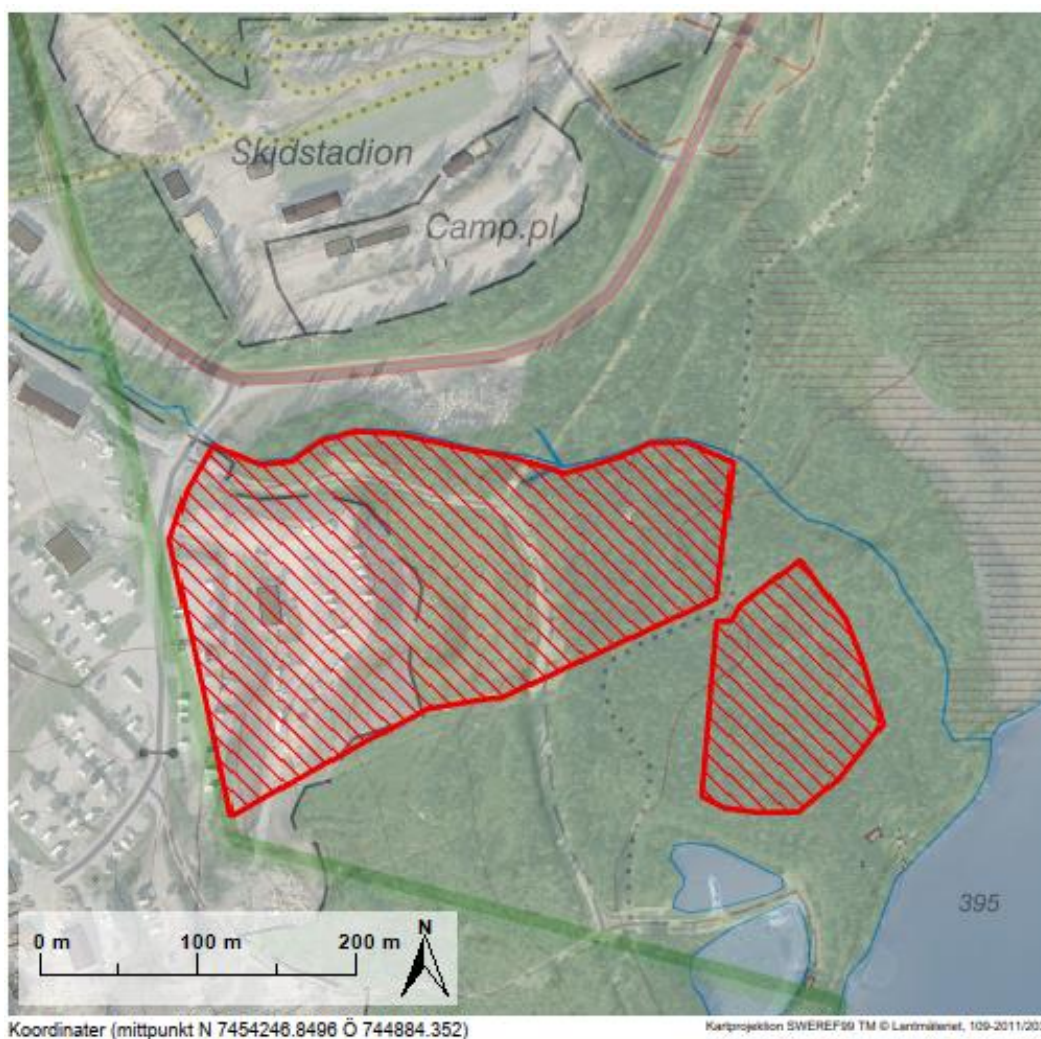
3.1.2 Naturreservat

Den västra delen av Dunderbäcken ingår i Dunderets naturreservat, som bildades 1970 och har ungefär samma avgränsning som Natura 2000-området Dunderet. Syftet med reservatsbildningen var att skydda ett område av väsentlig betydelse för allmänhetens friluftsliv (Gällivare kommun, 1970). Inom naturreservatet är det tillåtet att tälta, göra upp eld, köra skoter på markerad led när marken är väl snötäckt, plocka bär och matsvamp samt fiska i enlighet med gällande lagar. Det är inte tillåtet att skada naturen eller växt- och djurliv.

3.1.3 Nyckelbiotop

Delar av skogsområdena på södra sidan av Dunderbäcken är registrerade nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen, 2022). Båda objekten utgörs av barrnatskog:

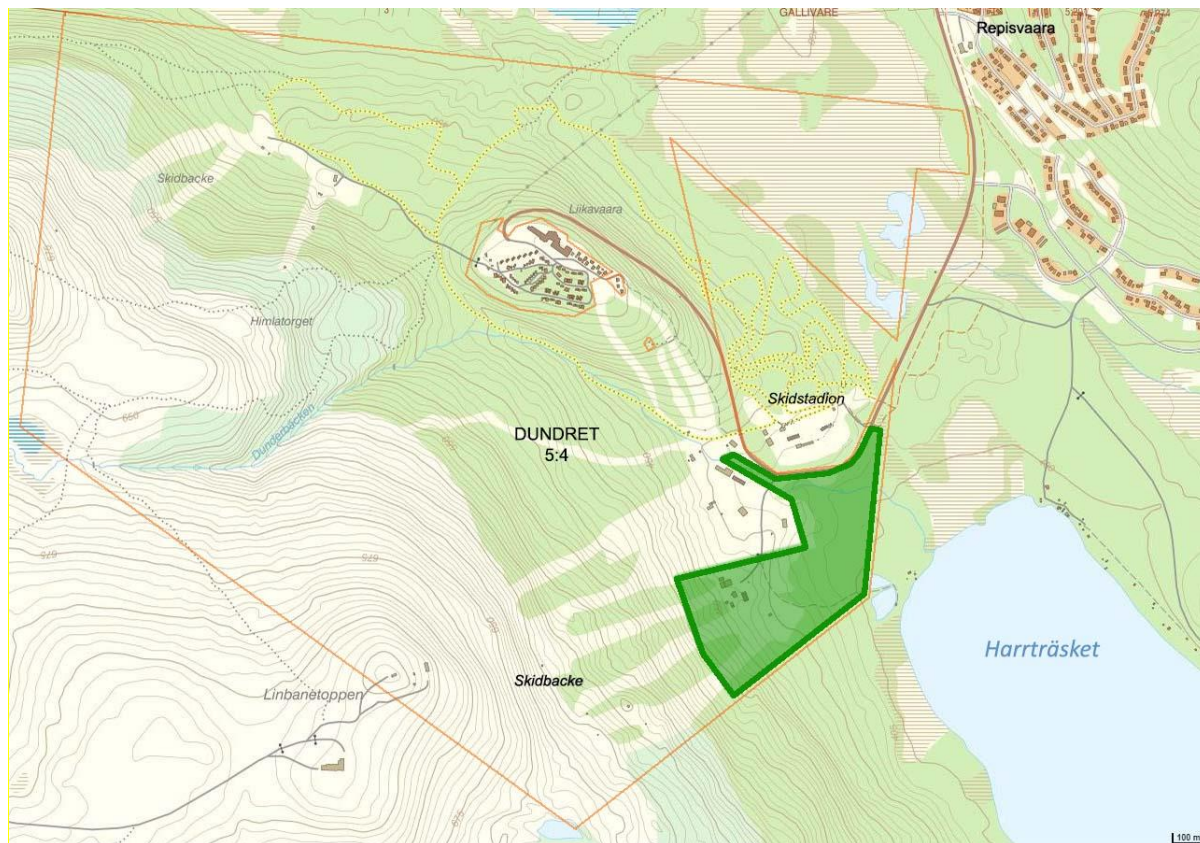
- Barrnatskog, 5,5 ha, med stort inslag av senvuxna träd, inslag av död ved och rik hänglavsförekomst. Delar av detta område är ianspråktaget av Dunderets fjällanläggning och skogen har tagits ned och ersatts av vägar och bebyggelse.
- Barrnatskog, 1,3 ha, urskogsartat objekt, rikligt med senvuxna träd och död ved, hackmärken efter hackspettar.

Figur 6. Nyckelbiotoper (rödmarkerade områden) i nära anslutning till Dunderbäcken. (Skogsstyrelsen, 2022)

3.1.4 Tidigare inventeringar i området

En naturvärdesinventering enligt svensk standard genomfördes i planområdet, på berget Dunderets östsluttning, under september 2021.

Figur 7. Inventeringsområdet för naturvärdesinventeringen som genomfördes 2021. (Skogsstyrelsen, 2021)

Delar av kvarvarande nyckelbiotop med äldre granskog längs Dunderbäcken identifierades som ett naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde (klass 3). I detta område noterades naturvårdsarterna rosenticka samt ostticka, vilka är vedsvampar knutna till de enstaka rötade gransubstrat som finns i området.

En översiktlig inventering som genomfördes 2007 (MAF Arkitektkontor AB, 2007) pekade ut denna nyckelbiotop som ett objekt med höga naturvärden. Påträffade arter var bland annat skrovellav, lunglav och vedticka. Nyckelbiotopen har sedan inventeringen 2007 delvis tagits i anspråk av fjällanläggningen.

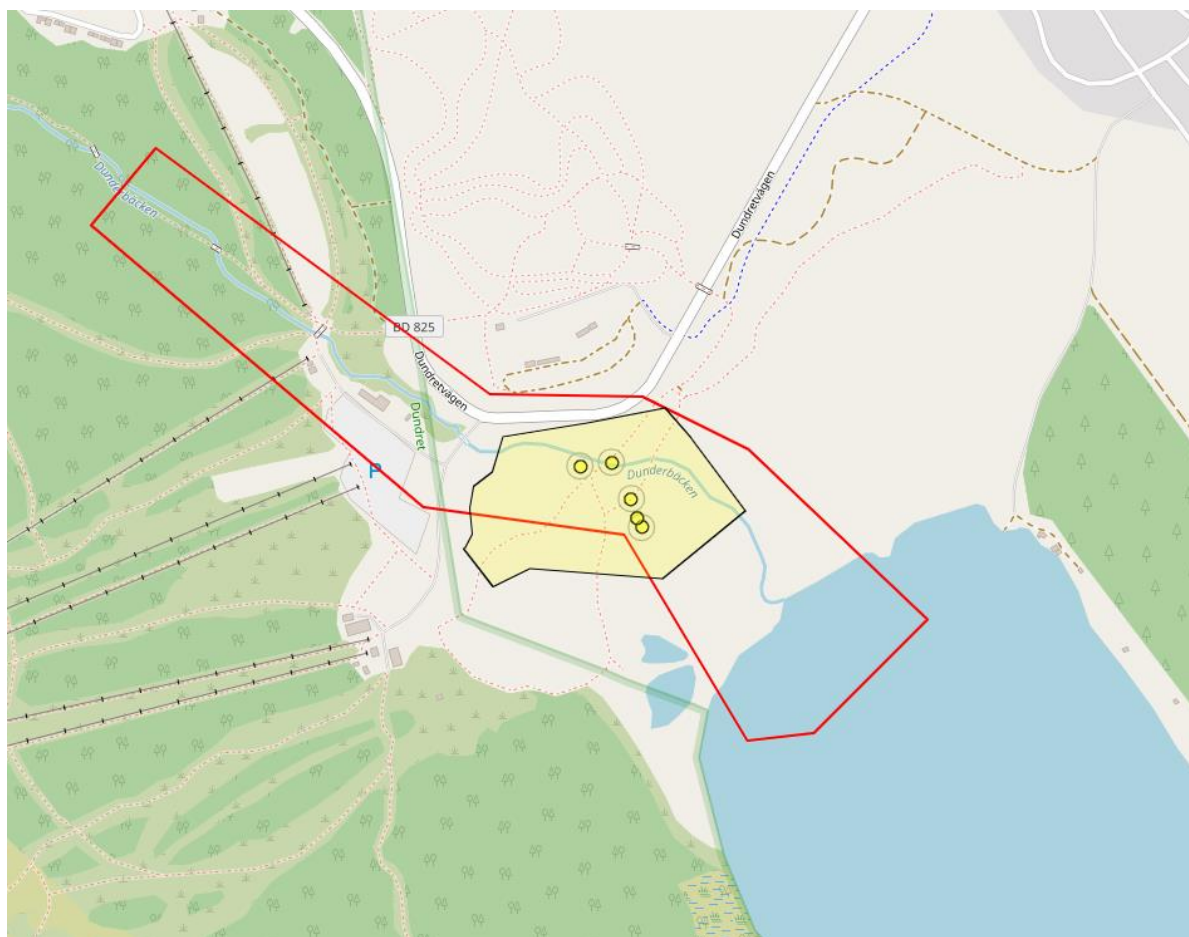
I inventeringen från 2007 ingår också Dunderbäcken som ett naturvärdesobjekt som beskrivs som en bäckmiljö med höga naturvärden. Bäckmiljön utgjordes av granskog, med en ca två meter bred bäck som vindlade fram mellan låga moränkullar och flackare partier. Bottenförhållandena utgjordes av grus och större stenar.

3.2 Naturvårdsarter

ArtDatabanken har myntat begreppet "naturvårdsarter", och beskriver det som ett samlingsbegrepp för arter som behöver uppmärksammas inom naturvården, det vill säga arter som är extra skyddsvärda, antingen genom att själva vara av särskild vikt eller genom att de indikerar att områden eller naturtyper är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår rödlistade arter, fridlysta arter, arter förtecknade i EU:s art- och habitatdirektiv, signalarter (indikerar artrikedom), ansvarsarter

(arter som har en stor andel av sin population i Sverige), samt nyckelarter (arter som bär upp artsamhällen). För dessa artgrupper, utom de två sistnämnda, finns förteckningar på nationell eller internationell nivå. För ansvarsarter har vissa län eller kommuner tagit fram egna förteckningar. I denna naturvärdesinventering redovisas fynd av rödlistade arter, fridlysta/skyddade arter och signalarter. För en närmare förklaring av dessa begrepp, se faktarutan på sid 13.

Tidigare kända naturvårdsarter som finns registrerade i Artportalen redovisas på karta nedan samt i tabell 1.

Figur 8. Registrerade naturvårdsarter i området kring Dunderbäcken. Röd linje markerar avgränsningen för det område som uttaget av arter från Artportalen har gjorts. (SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)

De naturvårdsarter som finns registrerade i Artportalen samt i tidigare inventeringar har sammanställt i tabell 1 nedan. Samtliga är arter som är knutna till den fuktiga skogsmiljön med äldre träd och död ved kring bäcken.

Tabell 1. Sammanställning av rödlistade, fridlysta arter samt signalarter. Lokalisering "Lunglavskogen", nyckelbiotop i öster.

Förkortningar:

S = Signalart, indikerar artrikedom
EN = rödlistad i kategorin starkt hotad
VU = rödlistad i kategorin sårbar
NT = rödlistad i kategorin nära hotad
F = Fridlyst

Art	Naturvård	Referens
Doftticka, <i>Haploporus odoros</i>	VU, F	(SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Knottrig blåslav, <i>Hypogymnia bitteri</i>	NT	(SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Lunglav, <i>Lobaria pulmonaria</i>	NT	(MAF Arkitektkontor AB, 2007), (SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Revlummer, <i>Lycopodium annotinum</i> , ssp. <i>alpestre</i>	F	(MAF Arkitektkontor AB, 2007)
Ostticka, <i>Sceletocutis odora</i>	VU	(Skogsstyrelsen, 2021)
Rosenticka, <i>Rhodofomes roseus</i>	S	(Skogsstyrelsen, 2021), (SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Rynkskinn, <i>Phlebia centrifuga</i>	VU	(SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Skrovellav, <i>Lobaria Scrobiculata</i>	NT	(MAF Arkitektkontor AB, 2007), (SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Sotriska, <i>Lactarius lignyotus</i>	S	(SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, 2022)
Vedticka, <i>Fuscoporia viticola</i>	S	(MAF Arkitektkontor AB, 2007)

FAKTARUTA

Skyddade arter

Artskyddsförordningen omfattar bestämmelser för skyddade djur- och växtarter. Enligt förordningen är det bl a förbjudet att döda eller störa vissa djurarter som finns förtecknade i förordningens bilaga samt att skada eller förstöra dessa djurs fortplantningsområden eller viloplats. Exempel på sådana arter är större vattensalamander, åkergroda, hasselsnok och läderbagge. Förordningen tar även upp andra arter, men för alla arter gäller inte samma starka skydd. För vissa arter som omfattas av EU:s habitatdirektiv finns även ett krav att speciella bevarandeområden (dvs Natura 2000-områden) skall utses.

Fridlysta arter

Naturvårdsverket och länsstyrelserna har upprättat särskilda föreskrifter om fridlysta arter i landet eller delar av landet. Dessa arter är skyddade mot exempelvis plockning, insamling och viss markexploatering. Alla grod- och kräldjur, fladdermöss och orkidéer är exempel på djur- och växtgrupper som är fridlysta i hela landet. Blåsippa är exempel på en art som har olika regler för olika delar av landet. En markexploatering som riskerar att skada fridlysta arter kräver att man ansöker om dispens hos länsstyrelsen.

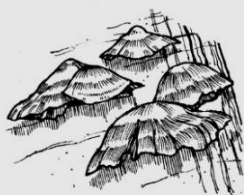
Rödlistade arter

ArtDatabanken, som är en för Sveriges lantbruksuniversitet och Naturvårdsverket gemensam enhet, har via olika flora- och faunavårdskommittéer angivit vilka svenska växt- och djurarter som bör klassas som hotade eller missgynnade. Dessa arter kallas gemensamt för rödlistade arter. Arterna anges i sex kategorier och följer det system som Internationella Naturvårdsunionen (IUCN) presenterat för global rödlistning:

- RE. Försvunnen (Regionally Extinct)
- CR. Akut hotad (Critically Endangered)
- EN. Starkt hotad (Endangered)
- VU. Sårbar (Vulnerable)
- NT. Nära hotad (Near Threatened)
- DD. Kunskapsbrist (Data Deficient)

Signalart

En art vars förekomst signalerar att miljön där den påträffats kan ha höga naturvärden kallas ibland signalart. En lista av signalarter har sammanställts av Skogsstyrelsen och dessa används som stöd vid inventering av nyckelbiotoper, dvs skogsmiljöer med höga naturvärden. Signalarterna omfattar kärlväxter, lavar, mossor och svampar eftersom dessa grupper lämpar sig bäst för inventering av nyckelbiotoper. De krav som en signalart skall uppfylla är enligt Skogsstyrelsen:

- Någorlunda vanlig med en jämn utbredning så att arten ofta finns där naturvärdet är högt.
- Starkt knuten till skogsbiotoper med höga naturvärden. Arten påträffas sällan där naturvärdet är lågt.
- Lätt att upptäcka i fält.
- Kan identifieras i fält. Saknar närstående förväxlingsbara arter.

En förteckning över signalarter för ängs- och betesmarker har tagits fram av Jordbruksverket.

Indikatorart

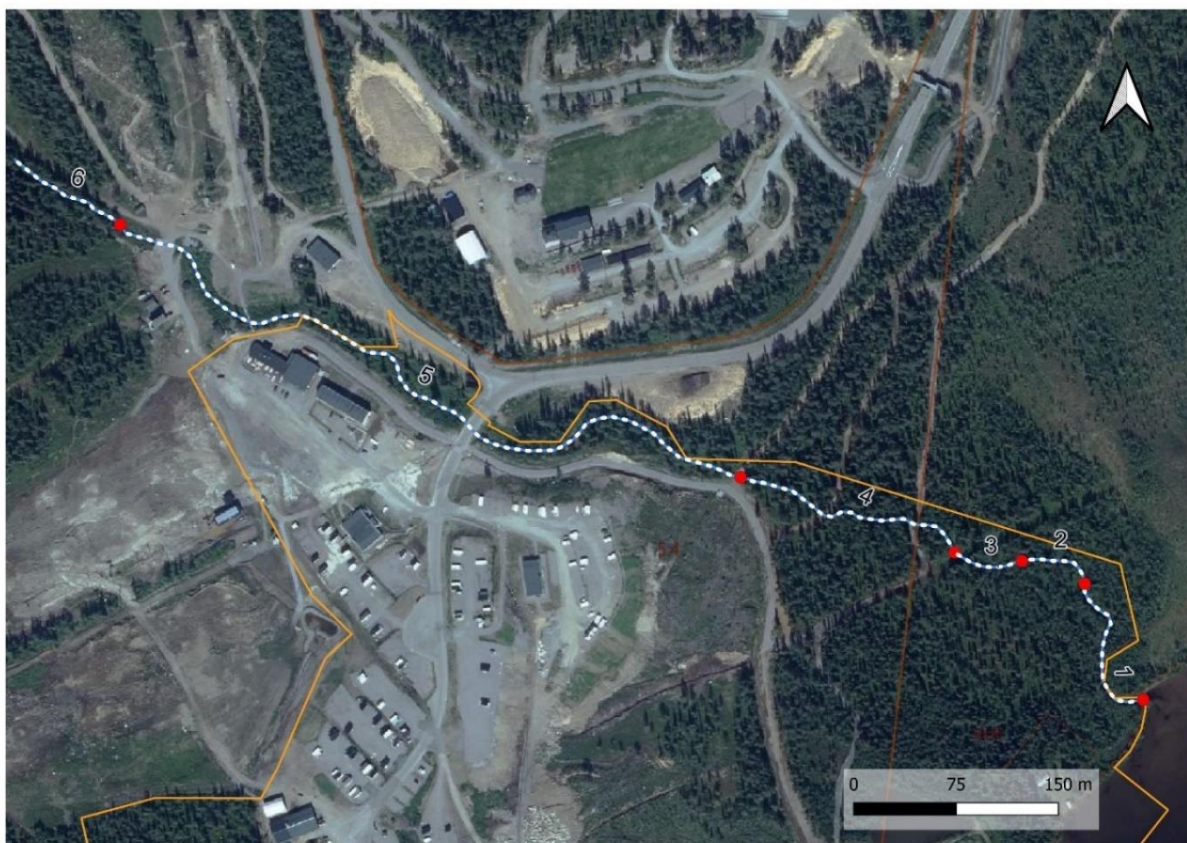
En indikatorart är en art som indikerar en speciell förekomst eller kvalitet i en miljö, vilket i sig inte behöver vara förknippat med höga naturvärden. Indikatorarter som indikerar naturvärden har i princip samma betydelse som begreppet signalart.

3.3 Biotopkartering

Biotopkarteringen resulterade i avgränsning av bäckfåran i sex delsträckor. I den nedre delen var bäcken lugnflytande genom sumpskog medan förhållandena högre uppströms var strömmande till forsande genom frisk barrskog och med större inslag av grus, sten och block på botten. Bäckens bredd var huvudsakligen ca 2-3 meter och djupet ca 0,3-0,5 meter. Vattenståndet var lågt vid inventeringstillfället. Delar av bäckens sträckning rinner genom exploaterat område, påverkat av byggnation och anläggande av nya vägar, även om en smal remsa av vegetation har sparats kring bäcken.

I samband med karteringen gjordes även en beskrivning av sjökanten vid bäckens utlopp. Samtliga områden beskrivs nedan under naturvärdesobjekt.

Kartan i figur 9, med avgränsning av delsträckorna, redovisas i större storlek i bilaga 2. Ifyllda protokoll från biotopkarteringen bifogas i bilaga 3.

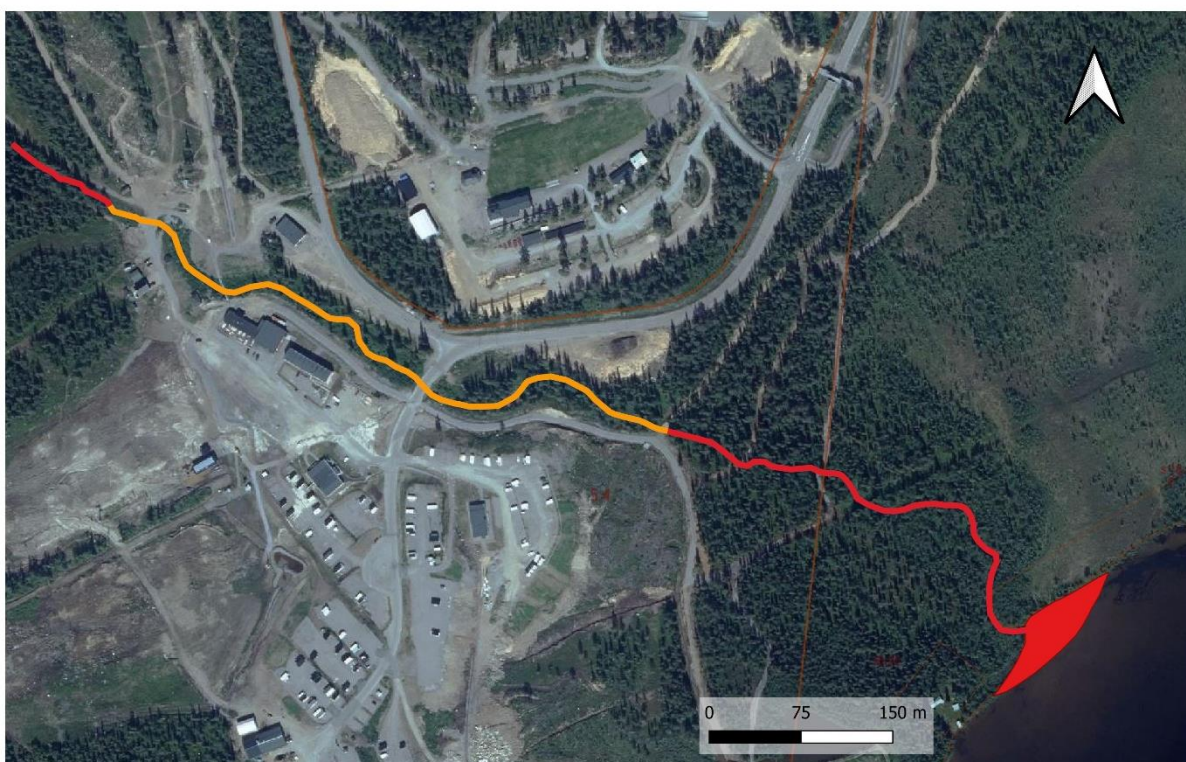

Figur 9. Delsträckorna avgränsade vid biotopkarteringen, numrerade 1-6, från nedströms (höger i kartan) mot uppströms (vänster i kartan).

3.4 Naturvärdesobjekt

En naturvärdesklassning har gjorts med biotopkarteringen som grund. Varje delsträcka redovisas som ett eget naturvärdesobjekt nedan. Resultatet visar att Dunderbäcken som helhet har höga naturvärden (klass 2), men att sträckan längs exploaterat område har något lägre värden (klass 3) på grund av påverkan av exploatering i närområdet, där träd har tagits ner och fyllnadsmassor har lagts kring området. Även strandområdet och sjön vid bäckens utlopp har höga naturvärden. Se figur 10.

Naturvärdesobjekten redovisas nedan, från sjökanten och uppströms till inventeringens slutpunkt.

Figur 10. Resultat av naturvärdesklassning, där röd linje motsvarar klass 2 – högt naturvärde, orange linje motsvarar klass 3 – påtagligt naturvärde.

3.4.1 Sjökanterna vid Harrträsket

Naturtyp: Limnisk strand (vid djup sjö).

Biotop: Sandstrand, sumpskog/översvämningsskog.

Beskrivning: I området där bäcken rinner ut i Harrträsket utgörs strandområdet åt sydväst av sumpskog/översvämningsskog med tall, gråal, videsnår, björk. Vid bäckens utlopp och i sjökanten finns områden med starrvegetation som sträcker sig några meter ut i sjön, med arter som vasstarr och flaskstarr.

Åt nordost finns en smal sandstrand med ca 2 meters bredd där det växer bland annat vanlig myrtåg och trådtåg. Sandstranden övergår i sumpskog liknande den i sydväst.

Bottenförhållandena domineras av grov sand. Botten är något mjuk och visar liten påverkan av tidigare sedimentutförsel från bäcken. Fin- och grovdetritus har samlats i sjök på botten nära bäckens utlopp och täcker ca 10–20 % av botten i området. Vattendjupet är grunt, ca 0,1–1 meter i området

från strandkant och ca 20 meter ut i sjön. Förutom starrvegetationen i kanten förekommer ingen annan vattenvegetation. Vattnet är klart och lätt humusfärgat.

I vattnet noterades sländlarver. En vadarfågel, en snäppa, skymtade förbi vid stranden, men försvann snabbt in i vegetationen.

Naturvårdsarter: -

Naturvärdesklass: Klass 2, höga naturvärden.

Motivering: Variationsrik strandzon med sandstrand och sumpskog/översvämningsskog kring utloppet av en bäck. Förutsättningar för rik biologisk mångfald.

Figur 11. Strandkanten vid Dunderbäckens utlopp i Harrträsket ingick i naturvärdesinventeringen (blåmarkerat område). Orange linje markerar avgränsningen av planområdet.

Figur 12. Harrträsket vid Dunderbäckens utlopp. Foto taget mot öster.

Figur 13. Tv: Liten sandstrand vid Dunderbäckens utlopp. Th: Sumpskog och område med starr.

3.4.2 Delsträcka 1

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag i sumpskog/översvämningsskog, mynningsområde i sjö

Beskrivning: Delsträcka 1 börjar vid bäckens utlopp i Harrträsket. Nedre delen av Dunderbäcken ringlar lugnt genom sumpskog med björk, tall och gran. I bottenkiktet kring bäcken dominerar vitmossor och i fältskiktet återfinns älgört, midsommarblomster, torta, slåtterblomma, ormbär samt olika arter av starr. I kanterna av bäcken finns ställvis rikligt med vattenvegetation i form av vasstarr, flaskstarr, vattenklöver och kråklöver. Buskage och träd hänger över bäcken och ger en hög grad av beskuggning, här och var ligger döda träd över/i bäcken. Vattnet är klart och svagt humusfärgat.

Det finns delvis fina lekbottnar och uppväxtmiljöer för lax och öring vilket också är en förutsättning för att flodpärlmussla ska kunna etablera sig i vattendraget. Det finns vissa tecken på att sedimentation förekommit vid utloppet i sjön. Det är mycket lugnt flöde och dominans av sand i nedre delen medan inslaget av grus och sten ökar uppströms i takt med att strömhastigheten ökar något.

Naturvårdsarter: Ormbär *Paris quadrifolia* är signalart för skogliga naturvärden kring bäcken.

Naturvärdesklass: Klass 2, höga naturvärden.

Motivering: Naturligt opåverkat vattendrag med inslag av död ved och förutsättningar för en hög biologisk mångfald.

Figur 14. Delsträcka 1. Bäckens lugnflytande och i kanten växer flaskstarr och vasstarr.

3.4.3 Delsträcka 2

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag med strömsträckor genom sumpskog

Beskrivning: På aktuell sträcka ringlar bäcken fram genom liknande sumpskog som vid sträcka 1, men inslaget av grus och sten på botten ökar och strömhastigheten har ökat från lugnflytande till strömmande. Arter som vasstarr, flaskstarr, älgört och kråklöver växer bitvis i kanterna av vattendraget. Omgivande träd bidrar till en hög grad av beskuggning. Inslaget av död ved i och hängande över vattendraget är ganska stort. Det finns goda förutsättningar för arter som lax, öring, flodpärlmussla och grön flodtrollslända.

Naturvårdsarter: Ormbär *Paris quadrifolia* är signalart för skogliga naturvärden kring bäcken.

Naturvärdesklass: Klass 2, högt naturvärde.

Motivering: Naturligt opåverkat vattendrag med strömsträckor, inslag av död ved och förutsättningar för en hög biologisk mångfald.

Figur 15. Delsträcka 2. Bäcken är strömmande och på botten finns grus och småsten.

3.4.4 Delsträcka 3

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag med strömsträckor genom sumpskog.

Beskrivning: På aktuell sträcka ringlar bäcken genom liknande sumpskog som vid sträcka 1 och 2. Strömhastigheten och inslaget av grus och sten ökar uppströms. Det finns ingen vattenvegetation längs sträckan. Vattendraget har hög grad av beskuggning, inslag av död ved. Vattnet är klart.

Naturvårdsarter: Ormbär *Paris quadrifolia* är signalart för skogliga naturvärden kring bäcken.

Naturvärdesklass: Klass 2, högt naturvärde.

Motivering: Naturligt opåverkat vattendrag med strömsträckor, inslag av död ved och förutsättningar för en hög biologisk mångfald, med bland annat lämpliga lekbottnar och uppväxtområden för fisk.

Figur 16. Delsträcka 3. Strömmande vatten över stenig botten.

3.4.5 Delsträcka 4

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag med blockrika strömsträckor.

Beskrivning: På aktuell sträcka ringlar bäcken fram genom fuktig äldre granskog med inslag av björk (en utpekad nyckelbiotop). Bottensubstratet domineras av sten och block. Bäcken är strömmande till forsande. Omgivande träd ger en hög grad av beskuggning och inslag av död ved. Det finns ett litet inslag av mossor på stenblock, men i övrigt ingen vegetation i vattendraget.

Naturvårdsarter: Tidigare noterade naturvårdsarter sammanställda i tabell 1, knutna till den fuktiga skogsmiljön med äldre träd och död ved kring bäcken.

Naturvärdesklass: Klass 2, höga naturvärden

Motivering: Bäcken är ett naturligt opåverkat vattendrag med strömsträckor, inslag av död ved och förutsättningar för en hög biologisk mångfald, med bland annat lämpliga lekbottnar och uppväxtområden för fisk.

Figur 17. Delsträcka 4. Blockrik strömsträcka genom skogsområde med höga naturvärden.

3.4.6 Delsträcka 5

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag med blockrika strömsträckor.

Beskrivning: Sträckan är påverkad av vägbyggnation i nära anslutning till bäcken, i vissa delar så nära att det saknas avskiljande vegetation och naturlig strandzon mellan vägslänten och bäckens vattennivå, som var låg vid tillfället. Makadam har vid en plats rasat ner i bäcken och lite byggavfall ligger precis vid bäckkanten. Skog har tagits ner på ena sidan mot vägen där marken har fyllts upp. Att träd har tagits ner påverkar ljusinsläppet och kan påverka temperaturen i bäcken. Det finns små tecken på försiktig rensning i vattendraget. I övre delen av sträckan har kanterna förstärkts med stenblock. Övre delen av sträckan är omgärdad av massor, makadam och stenblock där det har växt upp sly, viden, mjölkört, midsommarblomster och höga gräs kring bäckfåran. Det finns också risk för påverkan i form av att makadam och snö som plogas från vägen rasar ner i vattendraget.

Nedre delen av sträckan är mer ringlande genom en smal remsa av kvarvarande granskog med slåtterblomma, blåbär, midsommarblomster. Bottensubstratet domineras av block och sten, med inslag av grus. Vattenvegetation saknas i bäcken.

Naturvårdsarter: -

Naturvärdesklass: Klass 3, påtagliga naturvärden.

Motivering: Blockrik strömsträcka med viss påverkan från omgivande exploatering.

Figur 18. Delsträcka 5. Blockrik strömsträcka där vegetation har tagits ner för vägbyggnation till vänster i bilden.

Figur 19. Bilder som visar påverkan från omgivande exploatering längs delsträcka 5.

3.4.7 Delsträcka 6

Naturtyp: Vattendrag

Biotop: Mindre vattendrag med blockrika strömsträckor.

Beskrivning: Bäckens forsar fram genom fuktig granskog som ger hög grad av beskuggning och inslag av död ved. I kanten finns arter som hönsbär, mjölkört, blåbär, dvärglumner, revlumner, midsommarblomster, linnea, vitmossor, björnmossa, filtrundmossa. Luddfingersvamp observerades bland vitmossan i den fuktiga bäckkanten. Bottensubstratet domineras av block och sten men det finns inslag av både grus, sand och organiskt material.

Naturvårdsarter: Luddfingersvamp *Alloclavaria purpurea* är rödlistad som nära hotad, NT och påträffas på mineralrik mark i granskog med mycket hög luftfuktighet, som här vid en bäck. Arten bildar mykorrhiza med träd och är beroende av hög och jämn luftfuktighet i gamla, ostörda skogsmiljöer.

Dvärglumner *Selaginella selaginoides* och revlumner *Lycopodium annotinum* är, som alla arter av lumner, fridlysta.

Naturvärdesklass: Klass 2, högt naturvärde.

Motivering: Naturligt opåverkat vattendrag med strömsträckor genom äldre granskog, inslag av död ved och förutsättningar för hög biologisk mångfald, med bland annat lämpliga lekbottnar och uppväxtområden för fisk.

Figur 20. Delsträcka 6. Forsande bäck i blockrik sträcka och med inslag av död ved.

Figur 21. Delsträcka 6. Strömsträcka genom äldre granskog.

Figur 22. Luddfingersvamp i strandkanten längs delsträcka 6.

4 Samlad bedömning/Rekommendationer

Dunderbäcken har som helhet höga naturvärden med klart vatten, blockrika strömsträckor genom äldre skog och relativt opåverkade bottenförhållanden med grus och sten, vilket ger goda förutsättningar för en hög biologisk mångfald. Skogen kring bäcken ger ytterligare värden i form av död ved och beskuggning, vilket är värdefullt för biologisk mångfald och en jämn temperatur i vattnet. Vid bäckkanten och i anslutande skogsområde finns värdefulla arter knutna till miljön med äldre skog och hög luftfuktighet. Även området vid bäckens utlopp i Harrträsket har förutsättningar för biologisk mångfald och höga naturvärden.

Bäcken bedöms ha goda förutsättningar för Natura 2000-arterna lax, flodpärlmussla och grön flodtrollslända, även om dessa arter inte har konstaterats förekomma i det aktuella inventeringsområdet.

En del av sträckan är påverkad av närliggande exploatering genom anslutande vägbyggnation och att skog har tagits ner, vilket förändrar förhållandena i bäcken bland annat genom minskad beskuggning och mindre inslag av död ved. Det finns också en risk för påverkan genom grumling av vattnet i samband med schaktning i närheten samt att byggavfall hamnar i bäcken. Vid en del av bäckfåran saknas avskiljande vegetation och naturlig strandzon mellan vägslänten och bäckens vattennivå, som var låg vid tillfället. Vid högre flöden finns risk för ökad påverkan genom erosion och sedimentation. Det finns också risk för påverkan i form av att makadam och snö som plogas från vägen rasar ner i vattendraget.

Enligt genomförd dagvattenutredning för planområdet planeras ett avskärande dike anläggas för att undvika direktutsläpp till Dunderbäcken. Omledningen av flöden och ytterligare sedimenteringsanläggningar ger enligt utredningen en kraftig minskning av sedimentutsläpp till Harrträsket. Detta är mycket viktigt för bevarande av naturvärdena i Dunderbäcken och dess recipient Harrträsket.

För att bibehålla bäckens naturvärden är det viktigt att skydda det från påverkan av erosion och sediment, bevara en tillräckligt stor zon med skog kring bäcken, låta död ved ligga kvar och att bevara de naturliga bottenförhållandena genom att inte rensa undan sten och block. Den del av sträckan som har något lägre naturvärden på grund av viss påverkan från omkringliggande exploatering kan återfå högre värden genom att skog får växa upp kring vattendraget igen och att åtgärder genomförs enligt dagvattenutredningen. Det är också viktigt att säkerställa att byggavfall inte hamnar i bäcken.

5 Referenser

- Afry. (2022). *Utredning av dagvattensystem för Dundret Gällivare Fjällanläggning AB*.
- Gällivare kommun. (1970). *Naturreservat Dundret. Beslut 13-05-1970*. .
- Havs och Vattenmyndigheten. (2017). *Biotopkartering vattendrag*. Göteborg: Havs och Vattenmyndigheten.
- Länsstyrelsen. (2015). *Fältmanual, biotopkartering vattendrag*. Jönköping: Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen. (2017). *Biotopkartering vattendrag*. Jönköping: Länsstyrelsen.
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. (2019). *Dundret SESE08020211. Bevarandeplan Natura 2000-område*.
- Länsstyrelsen i Norrbottens län. (2020). *Torne och Kalix älvsystem SE0820430. Bevarandeplan Natura 2000-område*.
- MAF Arkitektkontor AB. (2007). *Naturinventering Dundret. 2007-12-17*.
- Naturvårdsverket. (2022). *Skyddad natur*. Hämtat från <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Skogsstyrelsen. (2021). *Naturvärdesinventering i samband med upprättande av detaljplan för del av Dundret 5:4. Gällivare kommun*.
- Skogsstyrelsen. (2022). *Skogens pärlor*. Hämtat från <https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>
- SLU, Sveriges lantbruksuniversitet. (den 07 07 2022). *Artportalen*. Hämtat från Artdatanken: www.artportalen.se